

Nocturns - Kazuo Ishiguro

Fa uns anys, l'editor Jorge Herralde va inventar l'etiqueta *dream team* per englobar el selecte grup de narradors anglesos nascuts als anys quaranta i cinquanta que ell publicava a Anagrama. Eren mitja dotzena, tots autors d'obres d'una qualitat indiscutible: Martin Amis, Julian Barnes, Kazuo Ishiguro, Hanif Kureishi, Ian McEwan i Graham Swift. La tradició no s'improvisa, i si la novel·la anglesa actual és tan poderosa és, entre altres raons, perquè aquests escriptors han rebut una llengua ben greixada i uns models narratius prou vigents. Tots els autors del *dream team* segueixen el solc dels grans narradors que els han precedit, i ofereixen unes novel·les dignes i alhora comercials, que no eludeixen els temes més actuals i punyents. Ishiguro i Kureishi, malgrat els cognoms, no pertanyen al grup emergent de narradors procedents dels països de la Commonwealth, sinó que s'insereixen, amb les seves peculiaritats biogràfiques, en el *mainstream* de la literatura britànica. Són autors que han estat traduïts per diferents editorials catalanes, i que solen publicar a la col·lecció Anagrama d'Empúries.

Kazuo Ishiguro va néixer el 1954 a Nagasaki, però des dels cinc anys viu al Regne Unit. De fet, és autor d'una de les novel·les més britàniques de les últimes dècades, *El que resta del dia*, que James Ivory va portar lleialment al cinema amb Anthony Hopkins i Emma Thompson en els papers principals. En aquest llibre, Ishiguro posa un seguit de fets dramàtics en boca d'un majordom proverbialment discret, de manera que el lector ha d'endevinar-ne la gravetat per sota d'unes paraules sempre correctes. En un dels seus últims llibres, *No em deixis mai*, l'estratègia narrativa d'Ishiguro consisteix a presentar un personatge que de mica en mica descobreix que no és un ésser humà, sinó un clon. Així, una qüestió tan espinosa com la creació de vida artificial apareix com una presa de consciència en comptes de ser presentada com un problema més dels que tenim a l'agenda. Aquests dos llibres estan narrats sense èmfasi, prescindint de cops d'efecte, concentrant tot el poder en els fets. Val a dir que, en tots dos casos, Ishiguro ateny els seus objectius.

Nocturns, l'últim llibre d'aquest autor, no té aquest títol perquè retrati escenes esdevingudes de nit, sinó perquè reuneix cinc textos que presenten les mateixes peculiaritats que les peces musicals anomenades *nocturns*: són breus, lleugers, poc dramàtics, d'una sentimentalitat serena. No ens trobem davant una novel·la, però tampoc

podem afirmar que siguin contes independents, ja que algun dels personatges apareix en més d'un. La fórmula recorda la que utilitzava Daniel Kehlmann a *Fama*, comentat en aquestes mateixes pàgines. Però si Kehlmann s'acostava a la novel·la a partir de fragments aparentment desvinculats, Ishiguro actua a l'inrevés, construint autèntics contes que es relacionen de manera tangencial. El que tenen en comú els cinc textos, en tot cas, és sobretot la música, que pot ser el tema principal o el tema de fons.

El primer text, *Crooner*, narra la trobada entre un guitarrista de carrer i un cantant veterà, que li demana els seus serveis per cantar una serenata a la seva esposa. És una peça breu, que relaciona les lletres de cançons i la vida: la vida en general i la dels cantants en particular. “Què diuen aquestes cançons? Que si dues persones ja no estan enamorades i s'han de separar, és trist. Però que si encara s'estimen, haurien d'estar juntes per sempre.”

A *Come rain or come shine* la música és el nexa d'unió entre dos amics un home i una dona, que es tornen a trobar mentre cadascú experimenta a la seva manera una crisi de maduresa: “Les persones amb qui vas començar fa temps van ser substituïdes per una generació que xafardeja sobre altres temes, pren altres drogues i escolta una altra música”. Part d'aquest conte està orientada a construir l'escena més hilarant que he llegit d'aquest autor.

Si els dos primers textos estan ambientats a Venècia i Londres, el tercer, *Malvern Hills*, ens presenta un músic urbà més aviat satisfet d'ell mateix que, mentre busca un grup al qual afegir-se, passa uns dies al camp, es retroba amb familiars, i aprofita la malenconia ambiental per compondre alguna cançó.

Nocturn és el text més llarg del llibre. El personatge principal és un saxofonista que se sotmet a una operació de cirurgia estètica i, en la convalescència, fa amistat amb un personatge que ja havia aparegut en un altre conte. Aquest saxofonista és un músic pur, capaç de sacrificar-ho tot per una cançó. Són memorables les deambulacions nocturnes dels dos personatges pel complex hotelier on passen la convalescència, quan van descobrint nous espais i nous replecs de les seves personalitats i amollen frases que es podrien convertir fàcilment en *takes* cinematogràfics: “Saps jugar a escacs? Jo sóc una jugadora pèssima, però tinc un tauler preciós. Me'l va portar la Meg Ryan la setmana passada”.

L'última peça del llibre és *Violoncel·listes*, que gira al voltant del virtuosisme, de la rendibilitat i del talent potencial. Hi trobem la intercomunicació entre el músic de carrer i el de conservatori, i una subtrama fecunda sobre la relació entre influència i autenticitat.

Milan Kundera és un dels autors que més ha reflexionat sobre la influència de la música en la construcció de ficcions. A *L'art de la novel·la* estableix que el XIX és el segle de la polifonia narrativa. En el mateix llibre parla del contrapunt novel·lesc i fa equivaler capítols i compassos. Segons ell, cada capítol de les seves novel·les podria portar una indicació musical: *moderato, presto, adagio...* Des del punt de vista estructural, admira Beethoven, el renovador de la sonata i, doncs, el gran arquitecte de la música.

Seguint el punt de vista de Kundera, podem afirmar que *Nocturns* no presenta una estructura tancada, com una sonata, sinó cinc variacions –cinc fugues, podríem dir- sobre un mateix moviment: el desgast vital, l'erosió amorosa, la nostàlgia d'un passat millor -d'una música millor-. Cap dels cinc contes té un desenllaç, potser perquè el desenllaç tendeix al moralisme –a l'esquematisme-, mentre que potser n'hi ha prou de plantejar les qüestions de manera clara i, si pot ser, amb aquest humor tan lleu que no sabem si el podem considerar anglès o si s'acosta més a la manera de ser oriental. Els drames, com a la novel·la *El que resta del dia*, es tracten en sordina, i és el lector el que els ha de completar a partir dels suggeriments de la trama.

El títol no enganya. No és el llibre més ambiciós d'Ishiguro, sinó que està compost per unes peces curtes, una mica experimentals, amables però no dolces, que ve de gust escoltar un dels últims vespres d'estiu, quan la temperatura convida a deixar-se dur per la música. Al final de *Come rain or come shine*, els dos personatges ballen a la terrassa *April in Paris*, amb Clifford Brown a la trompeta. Davant els contes d'Ishiguro, el lector se sent com el protagonista d'aquest conte, que sap que quan s'acabi la cançó entraran a la casa i soparan, i potser els malentesos que han sorgit entre ells s'arreglaran. Mentrestant, però, durant uns quants minuts, sap que no corre cap perill, i continua ballant sota el cel estrellat.